

Plads til blå biodiversitet i havneudvikling

Globalt set er havnebyerne under radikal forandring. Tidligere aktive industri- og fiskerihavne forvandles til bolig- og opholdsområder blandet med kulturbyggerier og lettere erhverv. Set i et bæredygtigheds-perspektiv giver denne blå byudvikling en række nye muligheder for planlæggere og bygherrer både til lands og til vands.

Af direktør Rasmus Vincentz, Habitats, og projektschef Graves Simonsen, Bygherreforeningen

Der foregår i disse årtier en dramatisk udvikling af klodens byer. Urbaniseringen, hvor flere rykker fra land til by for at bo og arbejde, udfordrer pladsen og miljøet, men skaber samtidig nye muligheder for bydannelse af udtjente industriområder, herunder havne.

Havnenes betydning for industri-samfundet kan ikke undervurderes, men deres fysiske udformning og infrastruktur har gennem tiden haft voldsom indvirkning på miljøet. Kraftigt forurenede arealer og ødelagte naturlige habitater præger i dag havneområderne. Heldigvis kan meget genoprettes ved at planlægge og skabe bymiljøer, der kan rumme langt mere marin biodiversitet og naturop-levelser for brugerne.

Et samarbejde mellem DTU Aqua, Marint Kunskapscenter Malmø, Habitats og Bygherreforeningen har netop resulteret i et inspirationskatalog, der giver en grundig indføring i blå biodiversitet og koblingen til byudvikling af havneområder. Formålet er at synliggøre de potentialer, der ligger i at indtænke havet i udviklingen til glæde for både planter, dyr og mennesker.

Byudvikling i grøn og blå omstilling

Rundt om i kommuner og blandt virksomheder bobler interessen for bæredygtighed. Det giver sig udslag i forskellige strategier og planer, der bl.a. har fokus på de klimaforandringer og vandstandsstigninger, der udfordrer kystbyer og lavtliggende byområder. Men også emner som biodiversitet, emissionsfrie transportformer, infrastrukturer og byggepladser samt mindre brug af miljøskadelige stoffer, der forurener grundvand, vandløb og havnebassiner, står højt på den politiske dagsorden i mange kommuner.

I byer som København, Aarhus, Aalborg, Vejle, Kolding, Køge, Hanstholm m.fl. og i vores nordiske nærområde, Malmø, Gøteborg og Oslo er der fuld gang i byggeaktiviteterne i havneområderne. Det er her, det er afgørende at sikre hensynet til både den grønne og den blå bæredygtighed – og det gode menneskeliv, og i omdannelserne af disse havneområder er der heldigvis et vist fokus på at tilgodese bæredygtighed både mht. klima og biodiversitet.

Potentielt paradigmeskifte

Mange af projekterne og tiltagene har indtil videre demonstrationsprojektets karakter, hvor det kan være svært at måle de store effekter. Men projekterne er nødvendige for at høste erfaringer med henblik på skalering af de mest virkningsfulde. Demonstrationsprojekterne varsler samtidig et potentielt paradigmeskifte ift., hvordan vi betragter den våde natur i vores omgivelser, og hvordan vi lokalt kan bidrage til at løse et globalt problem. Skal paradigmeskiftet realiseres, er den fysiske planlægning af havneudviklinger et godt sted at starte for dernæst at gå i tæt dialog med bygherrer og investorer, som skal realisere byudviklingen samt brugere og borgere, der skal udfylde rammerne.

Et aktuelt eksempel er Flodbyen Randers, hvor AP Ejendomme sammen med kommunen skal være med til at realisere Randers bys ambitioner om at koble byen, nuværende havnearealer og Gudenåen, og hvor intentionen er at skabe sammenhængskraft mellem by og natur i kombination med klimasikring. Det er i sådanne by- og havneudviklingsplaner, at biodiversiteten skal indtage en central rolle fra de indledende faser af planlægningen, hvis det samlede resultat skal blive bæredygtigt.

Planlæggerne i central rolle

Det er en kendt sag, at der er mange interesser på spil, når der skal udvikles nye byområder, og interessen intensiveres typisk, når der er tale om områder tæt på vand. Kystnære områder har stor tiltrækningskraft og værdi, og planlægningen og realiseringen heraf er en balancegang mellem de mange interesser.

Planlæggere, der har mandat til at indtage den centrale rolle som spildelere og kan få flest mulig af disse interesser til at gå op i en højere enhed, er samtidigt dem, som kan være med til sikre fremtidens bæredygtige samfund.

Der vil altid skulle indgås kompromisser, men planlæggerne har nøglen til både at skabe visionerne og holde beslutningstagerne fast på visionerne, når de rammer realiteterne i realiseringen.

Afbureaukratisering nødvendig

Der findes næppe anden områdeudvikling så kompliceret som udvikling af kystnære arealer, herunder havne. Det skyldes et væld af love, administrationspraksisser og ejerforhold, der alle skal tages i betragtning. En opgørelse i inspirationskataloget viser, at der i hvert fald kan blive op til 8-9 forskellige myndigheder involveret, og så er eventuelle administrative underopdelinger ikke talt med. Samtidig er der ingen faste roadmaps eller procedurer for, hvor man starter og slutter, og om der kan være tid at spare ved at arbejde parallelt med udredninger og ansøgninger.

Der ligger en samfundsinteresse i at skabe et bedre plan- og udviklingsregime for disse områder, som samtidig lever op til intentionerne i lovgivningen og alle reglerne om at bevare og beskytte sårbare naturområder, at genskabe naturen, hvor udviklingen har resulteret i omfattende skader og at sikre en økonomisk udvikling, der opretholder vores velfærdssamfund og skaber gode og sunde rammer for liv på land, til vands og i luften.

Vores samspil med havet

Allt liv på kloden udspringer af havet. Vores klima og de økologiske processer, som vi er afhængige af, spiller alle ultimativt sammen med havet. Vores måder at planlægge, bygge og bruge havet på har gennem de seneste par hundrede år imidlertid reduceret pladsen til levende natur og biodiversitet i havet, såvel som på land. Det har resulteret i dramatiske fald i bestande og tab af arter. Det er vores håb, at det nye katalog vil inspirere til et paradigmeskifte ift. planlægning og realisering af havneområdernes udvikling.

Selvfølgelig er havet enormt og enkelte tiltag i havneområder rækker ikke langt, men det kan give noget, og samtidig være det udstillingsvindue, som kan skabe opmærksomhed om livet i havet og behovet for seriøst at skabe bedre tilstande der. Det er vigtigt at komme godt i gang med konkrete projekter, der gør en forskel og samtidig tage fat på det store arbejde med sikre livet i havet og finde ud af, hvilken rolle vi ønsker havet skal spille i vores liv og samfund.

Fakta

- ✓ Havene dækker mere end 70 % af Jordens overflade og er det mest omfattende miljøsystem på kloden. Samtidig er havet det mest grundlæggende system for liv.
- ✓ I Danmark er alle tæt på havet. Landet består af 2,5 gange så meget hav som land og ligger på 21. pladsen over land/hav forhold sammen med øgrupper som Maldiverne og Fiji. Landarealet udgør 43.000 km² mod et havareal på 105.000 km², og med en kystlinje på 8.750 km er der intet sted i landet med mere end 52 km til havet.
- ✓ Inspirationskataloget indeholder både indføring i blå biodiversitet, cases og eksempler på tiltag, der kan styre biodiversiteten i havet som fx etablering af stenrev, såkaldt sandcapping – hvor mudret havbund tildækkes med sand for at skabe grobund for ålegræskolonier, etablering af muslingebanker, der kan rense vandet, eller fiskebørnehaver, der kan styrke lokale fiskebestande samt nye overfladestrukturer på f.eks. kajkanter, der gør det muligt for planter og dyr at fæstne sig. Kataloget kan downloades (scan QR-koden) eller rekvireres i trykt format ved henvendelse til Bygherreforeningen.

